

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

Katedra filozofie

PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE

Práce: bakalářská

Posudek: oponentský

Práci hodnotila: Mgr. Marie Větrovcová, PhD.

Práci předložil: Radim Trojan

Název práce: *Sartrův krok k existencialismu*

1. CÍL PRÁCE: Cílem práce je na základě vlastní interpretace Problému nicoty (první část Sartrova díla *Bytí a nicota*) popsat návaznou a sevřenou strukturu Sartrova stylu myšlení. (s. 1) Cíl se podařilo výborně naplnit.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ: „*Lidská existence je záležitostí jedince a jeho konkrétní situace.*“ (s. 1)

S touto úvodní větou je nutno číst celou bakalářskou práci, která chce zachytit průlom existence do Husserlovy transcendentální fenomenologie a Heideggerovy filosofie pobytu (*Dasein*). To se děje zcela originálním tvůrčím promyšlením témat nicoty a neupřímnosti na pozadí interpretace *Bytí a nicoty* (a nepředkládané, ale zjevně hlubší „nasáklostí“ Sartrovou beletrií).

První část se věnuje ontologickým vztahům bytí a vědomí a Sartrově představení fenoménu bytí, bytí v sobě a bytí pro sebe. Důležité jsou zde ontologická pojetí bytí v sobě a bytí pro sebe přes fenomenalitu vědomí (až se zrušením fenoménu: „Esence vědomí je tedy pojmána jako fenomén bytí“, s. 7.). Zejména bytí pro sebe (shrnuje jen definičně: „je tím, čím není a není tím, čím je“, s. 7) by si zasloužilo více pozornosti – nakolik a co dále konstituuje a proč je tolik pro Sartrovu fenomenologickou ontologii důležité.

Druhá část práce zahrnuje nicotu ontologicky i existenciálně pojatou, svobodu a úzkost. Důležité je (a naštěstí to autor nepřehlédl) interpretační nesamozřejmé východisko vnímání *vztahu jako syntézy* (s. 9 hegelovské? opět zde se otevírá bohatá diskuse s dobovými francouzskými interprety Hippolitem a Kojěvem – ta by však zásadně překračovala sevřený rámec a rozsah této práce, zejm. v pozn. 40 na s. 13 nebytí u Sartra a u Hegela). Dále se do ontologických abstrakcí vkládá konkrétní sepětí člověka a světa a s tím spojené chování, postoj, tázání člověka ve světě (je tázající se bytí předitelné na tázané bytí?). Proto „[n]ebytí se [...] objevuje až v mezích lidského očekávání.“ (s. 11) Negace není jen formálně-logickou spojkou, ale skrze chování se stává nicotvornou („negativní soud je nesen nebytím“, s. 12). A tedy z bakalářské práce je patrné, že pro autora nicota není ani abstraktní pojem, není dokonce ani jen osobní, stává se konkrétním dotykem konkrétního jedince. Z interpretace Sartra mi není zcela jasné, jak „nicota [...] *prostupuje* bytím“ (s. 14). Rovněž bytí a nicota spíše než logický zaujímají vztah (heideggerovsky) existenciální (s. 15). Důležitá argumentace, že „bytí je samo předpokladem nicoty“ (s. 15) a člověk, který přivádí nicotu do bytí, (s. 16) jsou v pořádku.

Téma svobody jako postoje je rámováno sartrovskými „odřezy“ minulosti. Vyjádření „plození nicoty je umožněno svobodou (jak jí chápe například Descartes)“ (s. 16) je však netriviální a zasloužilo by více pozornosti. Závěr „je nevyhnutelnou nutností, že lidské vědomí musí být vždy svou vlastní nicotou a tím pádem i svou vlastní svobodou“ (s. 17) je dobře vypracován.

Úzkost a „naladěnost“ (s. 17) jsou jednak odkazy na Kierkegaarda (zde by mohla být nějaká reference aspoň k sekundární literatuře) a Heideggera (*Stimmung*, „je mi...“, lépe než *Was ist Metaphysik?* by bylo citovat *SuZ*), jednak Sartrova rozpracování: „Úzkost je nálada, v jejíž okamžicích se zjevuje ‚Nic‘“ (s. 17); „existence jakožto svoboda je nejistotou“ (s. 18); „Úzkost je třeba oddělit od strachu. [...] strach [...] se [k člověku...] blíží zvenčí“ (s. 18) (nereflektované uchopení transcendentna vs. reflexivní uchopení sebe sama jsou dále kvalitně vypracována). Existence zahalená nicotou odsuzuje ke svobodě (s. 21; nakolik je zde Sartre a nakolik už interpreti, včetně Patočky?). „Úzkost však nejde potlačit, protože člověk sám je úzkostí.“ (s. 21) je výborným návratem do polemiky se Sartrem.

Třetí část „Neupřímnost“ má být vrcholem celé práce. Neupřímnost je postojem k vědomí, „vyžaduje jednotu singulárního vědomí“ (s. 23, jak je toto vědomí ve vztahu k vědomí vědomí a jak k *Mit-Sein*?). Je škoda, že autorovi buď je již absolutně vše jasné, že neuznal za vhodné se o to podělit se čtenářem, nebo nedomyslel

teoretické koncepty zejména první části. Sice je zde více otázek, avšak svou povahou sahají daleko za hranice bakalářského studia, přesto je zmíním pro (doufám) další pokračování.

Podkapitola „Sartre versus psychoanalýza“ se zpočátku jeví spíše jako odbočka: neupřímnost je cenzura? (opět by bylo vhodné uvést odkazy na primární zdroje Freuda či Steckela) Rýsuje se zde zásadní otázka fakticity a transcendence („Jedním ze základních nástrojů neupřímnosti je pojem transcendence-fakticity“, s. 27–29, jde o pojem?) Pokud by bakalářista vedl práci v intencionalitě „fenomenologické ontologie“, mohl by poukázat na aktualitu a novost situace právě s ohledem na tematizování sartróvské transcendence zejména vzhledem k bytí-pro-sebe, nejen bytí-v-sobě, pak by téma smutku a tísně mohlo být více marginalizováno a více rozvedeno bytí-pro-druhého. Dále je důležitý moment touhy po vyplněnosti (nakolik jde ještě o Sartra a nakolik o Patočku či Novozámskou?).

„Neupřímnost jako špatná víra“ se ukazuje zpočátku spíše jako „nepřesvědčená“ (s. 33): „Víra je lpění na předmětu, není-li předmět dán, a proto je problém neupřímnosti problémem věření.“ (s. 32) Autor argumentuje, proč věřit znamená nevěřit (jak se zde promítá bytí-pro-sebe a bytí-pro-druhého?, na základě jakého vědomí musí subjekt vědět, že věří?) a proč „Bůh je vlastně nemožnou spornou fikcí?“ (s. 34, odkazováno na *Negativní platonismus* – můžete uvést přesnou Patočkovu citaci? případně uvést, proč takto odkazujete a interpretujete?)

Ne všechny formulace v práci jsou zřejmé a jasné a v další práci by je bylo vhodné vysvětlit (snad autor nepadá do fráží a „filosofujících klišé“?). Např. „Veškeré existující se modernímu myšlení podařilo převést na řadu jevů, jimiž se toto existující projevuje.“ (s. 3); „při požadavku fenomenologie [...] nebytí selhává a nebytí je zpět v oblasti soudu, jež pronáší subjekt“ (s. 13); „hlavním poznávacím znamením [filosofie prožitku] je opírání se o substrát subjektivně prožitého“ (s. 14, co je oním substrátem podle Sartra?) Rovněž podtitul Sartróva díla není „Pokus o fenomenologickou ontologii“, jak se snad autor nechal unést svým postojem k dílu (srov. s. 12–13). Co je „nutnost logické chronologizace“ – jde o logickou předchůdnost/následnost (pozn. 46, s. 15)? „Úzkost tedy není uchopení nicoty“ (s. 18). „Tváří v tvář úzkosti má...“ (s. 20, v jakém smyslu je zde „tvář“?)

Vybraná literatura je přiměřená tématu. Navíc je patrné, že se autor výborně orientuje také v ostatní literatuře oboru (zejména fenomenologie a existencialismu). Kromě *Bytí a nicoty* používá i další Sartrův text *Vědomí a existence* (mohla být též *Karteziánská svoboda*), Husserlovy *Karteziánské meditace* a Heideggerovo *Bytí a čas*. Za zmínku stojí užívání s Patočkova *Negativního platonismu* (citován by mohl být podle kriticky editovaných Sebraných spisů), který se zde staví do pozice interpretace *Bytí a nicoty* (nejasná je mi zejména na s. 34 této bakalářské práce). Pokud by další rozpracování tématu chtěl autor vést tímto směrem, bylo by zajímavé použít i další texty z Patočkovy pozůstalosti: nejen zlomky k *Negativnímu platonismu* (vydané v *Péči o duši III*), ale i *Fenomenologii posmrtného života* nebo *Prostor a jeho problematiku* (vydané ve *Fenomenologických spisech III/2*, Praha 2016), příp. další texty k fenomenologickému pojetí prostoru; vhodné jsou k tomu rovněž rukopisné poznámky a sešity, uložené v Archivu Jana Patočky. Obecně k odkazování bych mohla mít více připomínek (např. k chybějící standardizaci Heideggerova *SuZ*), kvalita a promyšlenost témat je však zásadně předčí.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA: Citace i formální úprava odpovídají požadavkům, kladeným na kvalifikační práce. Jazyková stránka je srozumitelná. Práce však měla projít pečlivějšími korekturami jazykovými (zejména interpunkčními) i typografickými (jednopísmenné předložky na konci řádků).

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE: *Bakalářská práce* Radima Trojana mimořádně převyšuje tvůrčím interpretačním úsilím i náročností standardní bakalářské práce (i pro obor Filozofie) a hloubkou promyšlení jednotlivých témat ukazuje otevření autorova nového originálního myšlení. Nutno konstatovat, že práce má (po dopracování) časopisecký publikační potenciál.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

1. Jak u Sartra rozumíte onticko-ontologickému překonání předmětu k fenoménu bytí? (s. 4)
2. „Znicovaná masa“ (s. 13) je přítomný objektivní fakt nebo tento fakt implikuje?
3. Proč podle Sartra vědomí lidské svobody bere člověku půdu pod nohama, anebo vede neupřímnosti? (s. 36) Jakým způsobem má člověk čelit vlastní svobodě?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA: Práci navrhuji známku *výborně*.

V Plzni ve dnech 21. až 28. května 2018